

Tarihi ve Kültürel Değerlerin Dans Yoluyla Topluma Aktarımına İlişkin Görüşlerin Belirlenmesi: Eskişehir'in Tarihi ve Kültürel Değerlerinin Anlatımında "TYMBRIS'İN DANSI"

Public Perceptions On Transmitting Historical and Cultural Values Through Dance: Dance of TYMBRIS In Communicating Eskişehir's Historical and Cultural Values

**Doç. Dr. Hasan Çalışkan - Öğr. Grv. Bülent Batmaz - Prof. Dr. Deniz Taşcı
Öğr. Grv. Feyzan Şenbayram - Okt. M. Bektaş Tuncer - Öğr. Grv. Deniz Akalın
Öğr. Grv. Ahmet Ş. Erkoçak - Öğr. Grv. Muharrem Feratan - Arş. Grv. Mustafa Uluyol**

Öz

Bu araştırmada; bir bölgenin kültürel değerlerinin topluma aktarımında araç olarak kullanılan yazılı ve görsel materyal, belgesel film, seminer, sempozyum, tiyatro oyunu ve festival gibi etkinliklerin dışında sahne sanatlarının kullanıldığı ve izleyici motivasyonunun yüksek olduğu halk dansları gösterisi ile Eskişehir bölgesinin kültürel değerlerinin topluma aktarımına yönelik toplum görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla; araştırmanın uygulandığı il olan Eskişehir'in tarihinin M.Ö. 4000'lere dayanmasından dolayı sahip olduğu geniş kültür hazinesi ve Porsuk nehri kenarına yerleşen toplulukların kültürel değerlerinin kronolojik bir sıralamayla ve dans yoluyla izleyici topluluğuna ne ölçüde aktarılıp aktarılamadığı değerlendirilmiştir. Dans gösterisinin temasıyla ilişkilendirilen Porsuk nehrinin mitolojik adının "Tymbris" olmasından dolayı dans gösterisi "Tymbris'in Dansı" olarak adlandırılmıştır.

Dans gösterisini izleyen ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul edip anketleri geçerli sayılan 714 kişi araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Veriler; yazmayı ve işaretlemeyi gerektiren toplam 4 bölüm ve 27 maddeden oluşan Tymbris'in Dansı Araştırma Anketi ile toplanmıştır. Elde edilen veriler faktör analizi, kümeleme analizi ve çoklu uyum analizi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar, "Tymbris'in Dansı" adlı dans gösterisinin Eskişehir'in tarihi ve kültürünün dans yoluyla topluma aktarımında ilgi çekici ve kullanılabilir bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın son bölümünde gelecek araştırmalara ve uygulamaya dönük öneriler ve sonuçlar tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eskişehir, Tarih Ve Kültür, Dans, Müzik, Değer, Görüş

Doç. Dr. Hasan Çalışkan, Anadolu Üniversitesi AÖF, hasançaliskan26@gmail.com

Öğr. Grv. Bülent Batmaz, Anadolu Üniversitesi AÖF, bulentbatmaz@gmail.com

Prof. Dr. Deniz Taşcı, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, dtasci@anadolu.edu.tr

Öğr. Grv. Feyzan Şenbayram, Anadolu Üniversitesi Halk Bilim Araştırmaları Merkezi, fsenbayram@anadolu.edu.tr

Okt. M. Bektaş Tuncer, Anadolu Üniversitesi Halk Bilim Araştırmaları Merkezi, mbtuncer@anadolu.edu.tr

Öğr. Grv. Deniz Akalın, Anadolu Üniversitesi Halk Bilim Araştırmaları Merkezi, dakalin@anadolu.edu.tr

Öğr. Grv. Ahmet Ş. Erkoçak, Anadolu Üniversitesi Halk Bilim Araştırmaları Merkezi, aserkocak@anadolu.edu.tr

Öğr. Grv. Muharrem Feratan, Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon MYO, kankorkmaz@gmail.com

Arş. Grv. Mustafa Uluyol, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mustafauluyol@anadolu.edu.tr

Abstract

This study aimed to identify the perception and views of an audience towards the transfer of cultural values through a folk dance demonstration named "Tymbris' Dance" that dramatizes various aspects of Eskisehir province both culturally and historically. With this purpose; rich historical and cultural background of Eskisehir which dates back to 4000 B.C. and also various cultural aspects of the civilizations settled along the Porsuk river was tried to be visualized through a dance performance chronologically. Since the Porsuk river was named Tymbris in mythology, the name of the demonstration was also given Tymbris' Dance. The sample of the study was consisted of 714 people who accepted voluntarily to be a part of the research. Research data was collected through a questionnaire consisted of 4 categories and 27 items. Factor and multiple regression analyses were used to interpret the collected data. Results indicated that the transfer of the cultural and historical values and aspects of Eskisehir through dance performance with an audience is an acceptable and interesting way of sharing information with an audience. Last part of the research discusses the results and highlights recommendations for the future researches.

Keywords: Eskişehir, History, Culture, Dance, Music, Value, View

Giriş

İlk kez 1846'da William Johnes Thomas tarafından kullanılan ve halk bilimi anlamına gelen folklor; "Halkın geleneğe bağlı maddi ve manevi kültürünü kendine özgü metotlarla derleyen, araştıran, sınıflandıran, çözümleyen ve halk kültürü üzerinde değerlendirmeyen bir bilim" olarak tanımlanmaktadır.

Toplumsal konuşma dilinde halk oyunları ve folklor ne yazık ki aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak bu yanlış bir tabirdir. Halk oyunları, folklorun içinde yer alan halk mimarisi, halk tiyatrosu, halk müziği gibi folklorun yani halk biliminin kültürel bir ögesidir.

Modern anlayışın benimsemiş olduğu halk dansları tanımına karşılık, geleneksel anlayışı benimseyen halkbilim araştırmacı veya uygulamacıları, "halk oyunları" terimini "halk dansları" ile aynı anlamda kullanmaktadırlar. Ancak oyun kelimesi Öz Türkçe

bir kelime olup tanımlarından biri; duygu ve düşüncenin hareketle ifadesi olmakla birlikte, içerisinde "seyirlik oyunlar, çocuk oyunları, sportif oyunlar" gibi kavramları da barındırdığı için modern sahneleme teknikleri kullanan uygulamacılar "halk dansları" tanımını kullanmayı tercih etmektedirler (And, 1974).

Problem

İnsanoğlu var olduğundan bu yana yaşamını etkileyen önemli olayları kendinden sonraki kuşaklara aktarma ihtiyacı duymuştur. Yazının kullanılmaya başlamasından önce insanlar bu olayları mağara duvarlarına resmetmiş ve avladıkları hayvanların derilerine işlemiştir. Daha sonraları bunları yazıya döküp günümüze kadar ulaştırmıştır. Son yüzyılda teknolojinin de hızla gelişmesiyle tarihte yer edinmiş olayları büyük kitlelere ulaştırmak için birçok yöntem başvurulmaya başlanmıştır. Kitapların yerini belgeseller, filmler, televizyon programları, seminer ve sempozyumlar, tiyatro oyunları ve festivaller almıştır. Özellikle sinema sektörünün gelişmesi ve büyümesiyle birlikte geçmişte büyük toplulukların düşünce yapılarını etkilemiş mitolojik olaylar, büyük savaşlar, kahramanlık destanları sinemaya uyarlanmış (Örn.; Truva, Büyük İskender, Fetih 1453, Kuruluş, Kurtuluş, Cumhuriyet vb...)ve bu yolla toplumların kültürel ve tarihi değerleri birçok insana ulaştırılmıştır.

Uluslararası ve ulusal alanda büyük bir tarihe tanıklık etmiş bir bölgenin tarihinde mihenk taşı kabul edilen olayları dans ve müzik yoluyla topluma görsel olarak sunan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yüzden, yerel bir bölgenin tarihi ve kültürel değerlerinin dans ve müzik yoluyla topluma aktarımının toplumda nasıl bir etki bıraktığını ve toplumun böyle bir aktarıma ilişkin ne tür görüşler edindiğini ortaya koyacak bir araştırmaya gereksinim duyulmuştur.

Bu araştırmanın amacı, sahne sanatlarının kullanıldığı ve izleyici motivasyonunun yüksek olduğu dans gösterisi ile Eskişehir'in tarihi ve kültürel değerlerinin topluma aktarımına yönelik izleyicilerin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla şu sorulara yanıt aranmıştır.

"Tymbris'in Dansı" adlı dans gösterisini izleyen kişilerin Eskişehir'in tarihi ve kültürel değerlerinin dans yoluyla topluma aktarımına ilişkin görüşleri nelerdir?

“Tymbris’in Dansı” adlı dans gösterisini izleyen kişilerin Eskişehir’in tarihi ve kültürel değerlerinin dans yoluyla topluma aktarımına ilişkin görüşleri; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek ve gelir durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Eskişehir’in Tarihi

Frigya

Frigler, Ege göçleri ile Anadolu’ya gelen Balkan kökenli boylardan biridir. Ancak siyasi bir topluluk olarak ilk defa M.Ö. 750’den sonra ortaya çıkmışlardır. En ünlü kralları Midas döneminde ise bütün Orta ve Güneydoğu Anadolu’ya egemen, güçlü bir krallık düzeyine ulaşmışlardır. Hint-Avrupa kökenli oldukları halde kısa bir süre içinde Anadolululaşmışlar ve bir yandan Helen, öbür yandan Geç Hitit etkileri altında kalmakla birlikte özgün ve Anadolu bir kültür oluşturmuşlardır (MEGEP, 2009). Başlangıçta Eskişehir, Afyon, Ankara ve Sakarya vadilerini içine alan bir bölgede yerleşen Frigler, sonraları Kütahya’ dan Kızılırmak’ a, Ankara’dan Denizli’ ye dek olan bölgede güçlü bir uygarlık oluşturmuşlardır (Tamsanat “Frigler”, 2012).

Friglerin bilinen ilk kralı, ülkenin başkenti Gordion’ a adını veren Gordias’tır (MEGEP, 2009). Frig Uygarlığının Gordion dışındaki en bilinen kenti *Midaion - Midas’ın kenti* (Eskişehir/Karahöyük) olup, Otrous, Stektorion, Nacoleia (Eskişehir/Seyitgazi) ve Pessinus (Eskişehir/Sivrihisar/Balıhisar) önemli Frig kentleridir. Binalarını ve tapınaklarını pişmiş toprak levhalarla (terrakota) süsleyen Frigler, ahşap işleme, dokumacılık, altın-gümüş işlemeciliği gibi küçük el sanatlarında, kristal, oniks, mika gibi madenlerin işlenmesinde özgün yorumlar ortaya koymuşlardır. Ayrıca; mozaığın, altın sim işlemeciliğinin, Fibula (*çengelli iğne*), Fabl (*hayvan öyküleri*) ve flütün ilk bulucuları olarak bilinirler. Mimarlık, heykeltıraşlık ve müzik sanatındaki gelişmeleri ile Yunan ve Roma Uygarlıklarını etkilemişlerdir (T.C. Eskişehir Valiliği, 2010). Ancak Frigler denince, akla hemen gelen tanrıça, Agdistis, Matar Kubile (Büyük Ana) ya da Kubile denen Kibele’ dir. Kibele, Frigler için doğa tanrıçası, hatta doğanın bizzat kendisiydi (Uçankuş, 2000).

Roma - Bizans

M.Ö. 133 yılında Pergamon krallığı, veraset yoluyla sahip olduğu toprakları Roma’ya bıraktıktan sonra, Anadolu’nun batısında Roma’ya bağlı Provincia

Asia Eyaleti kurulmuştur. Eskişehir’in de içinde bulunduğu Phrygia toprakları, M.Ö. 116 yılında Asia Eyaletine katılır. Roma’ da Cumhuriyet döneminin sona ermesinin ardından İmparator Augustus M.Ö. 25 yılında kendisine bağlı Galatia Eyaletini kurmuş ve Phrygia’nın büyük bir bölümünü Galatia eyaletine dâhil etmiştir. Bizans İmparatorluğu döneminde Eskişehir ve çevresinde birçok yeni kent kurulmuştur. Önemli ticaret merkezi haline gelen bu kentlerden biri de, İmparator Justinianus’un kurduğu Justinianopolis (Sivrihisar)’dır. İmparator Justinianos aynı zamanda Eskişehir ve çevresine de önem vermiş; bu nedenle Dorylaion kentinde çeşitli imar faaliyetleri gerçekleştirmiştir (Kavlakoğlu, 2005). Kentin sıcak ve soğuk su kaynakları İnönü’nün batısından Beylikahır’ın doğusuna kadar uzanan bir fay hattı üzerinde yer almaktadır ve en önemli sıcak su kaynakları, kent merkezinde bulunmaktadır. Antik dönemlerden itibaren kullanılan bu sıcak suların 19. yy’da bölgeye gelen gezginler ve araştırmacılar da eserlerinde bahsetmişlerdir.

Fransız yerbilimcisi ve coğrafyacı E. Chaput eserinde bu suların hafif kükürtlü ve demirli olduğunu, yağlı lekeler içerdiğini ve buna hidrokarbürün sebep olduğunu yazmıştır (Chaput, 1941). Anadolu su geleneği İslam dininin temizliğe verdiği önemle birleşmiş ve pekişmiş ve Türk hamamını yaratmıştır. Hamamların yüzlerce ışık huzmesinin şekillendirdiği kubbelerle örtülü sıcak, buharlı mekânları; ferdin toplumla kaynaştığı büyümlü bir dünyanın nesnel ve sosyal temsilcileridirler. Hamamların ve kaplıcaların bu açık ve olağanüstü sosyal düzeni asırlar boyunca birçok Batılı gezgin ve yazarı da ilgilendirmiş (18. asırda Lady Mary Wortley Montagu ve ondan bir asır sonra Julia Pardoe gibi) ve “Orientalist” resamlara ilham kaynağı olmuşlardır. (Yegül, 2009)

Battal Gazi ve Selçuklular

Bizans döneminde 7. yüzyılın başından itibaren Anadolu’ya yapılan Arap akınları önemli yolların merkezinde yer alan Eskişehir bölgesini de etkilemiştir (Vasiliev, 1952). Bu akınlar sırasında, 740 yılında Afyonkarahisar yakınlarında Akreoneon savaşında yaşamını yitiren Seyyid Battal Gazi’nin mezarı, Eskişehir’in Seyitgazi ilçesinde yer almaktadır (Hasluck, 1912). Seyyid Battal Gazi, 8. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen ve hakkında çeşitli inanışlar bırakmış bir liderdir. Farklı kaynaklarda etnik kökeni Türk, Arap veya Anadolu yerli halkından olarak belirtilmiştir. Battal Gazi hakkında bugüne ulaşabilmiş kay-

naklar sadece mesnevi tarzı yazılmış, birbirini hem destekleyen hem de çelişen olgular içeren destanlar ve halkın hafızasında kalmış olan bilgilerdir.

Battal Gazi Destanı'nda ve halk hikâyelerinde, Emeviler zamanında Arap ordusuyla birlikte İstanbul'u kuşattığı anlatılmaktadır. Kuşatma hem denizden hem karadan yapılmış, fakat başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Destanda Battal'ın düşmanı, Arap komutanına oyun oynayıp kuşatma başladığında İstanbul'a geçerek imparatorluğunu ilan eden İmparator Leon'dur. Arap tarihinde II. İstanbul kuşatmasının tarihi 717-718 olarak belirtilmektedir. Bizans tarihindeki veriler de bu tarihi doğrular niteliktedir. Ayrıca Bizans tarihinde İmparator III. Leon'un tahta çıkma tarihi 717 olarak belirtilmiştir, bundan dolayı destandaki Leon'un İmparator III. Leon olma olasılığı üzerinde durulmaktadır. Destanda Battal Gazi'nin kuşatma sırasında yirmili yaşlarında olduğu söylendiği için, Battal Gazi'nin doğum yılının 690-695 civarı olmasının olası olduğu düşünülmektedir. Battal Gazi'nin ölüm yılının 740 olduğunda tarihçiler mutabakata varmışlardır. 740 yılında Eskişehir'in Seyitgazi ilçesi yakınlarında savaşta aldığı yara sebebiyle şehit olmuştur.

Eskişehir ve bölgesi, Büyük Selçuklu Devleti'nin ilk hükümdarları olan Tuğrul ve Çağrı Beylerin yakın akrabası. Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurucusu Kutalmışoğlu I. Rükneddin Süleyman Şah'ın (1075-1086), 1075 yılında İznik'i fethedip başkent yapmasından sonra, Selçuklular için önem kazanmıştır (Turan, 1984). Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın İznik'i alışı ve 1096 yılına kadar Anadolu'nun batısına hâkim olan ilk Türk devletini kurması Büyük Selçuklu sultanı Melikşah'ın (1072- 1092) tedirgin olmasına sebep olmuştu (Belke ve Mersich, 1990). 1080 yılından sonraki kaynaklarda Süleyman Şah'ın Melik Şah'ın ünvanı olan "Sultan" lakabı ile anılması bu tedirginliği doğrular (Doğru, 1992). Süleyman Şah'ın Anadolu'da bağımsız bir devlet kurma girişimi, Melik Şah'ın Kutalmışoğlu'nu denetim altına almak için Emir Porsuk'u Anadolu'ya göndermesine neden olmuştur (Cahen, 1979).

Anadolu Erenleri ve Yunus Emre

XII. yy. da Anadolu'nun siyasi ve kültürel hayatı gözden geçirildiğinde fevkalade önemli hadiseler, yeni siyasi oluşumlar karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan Moğol istilası Anadolu'nun siyasi coğrafyasını altüst etmiştir. Moğol istilasının Anadolu

kültür hayatındaki etkisi daha derin ve uzun soluklu olmuştur. Orta Asya'da ve İran coğrafyasında Moğollar önünden kaçarak memleketlerini terk etmek zorunda kalan göçebe ve yerleşik hayata geçmiş Türkmen kitleleri yanında pek çok âlim, şair, mutasavvıf, zanaatkâr hayat hakkı bulmak ümidiyle Anadolu'ya yığılmışlardır. Orta Asya'dan gelen ve oralarda çok daha önceleri yerleşik hayat nizamına geçmiş Türkmen unsurları, Anadolu'da yerleşik hayata geçişi hızlandırmışlar, göçebe soydaşlarına bu hususta yol gösterici olarak büyük rol oynamışlardır (Özbek, 2014).

Bütün İslam âleminde derin izler bırakan Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlâna Celaledin Rumi gibi mutasavvıflar ile Babailik, Bektaşilik, Mevlevilik ve benzeri tarikatlar zaviyeleri ile Anadolu'nun mamur hâle gelmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Zaviyeler Anadolu insanının buhranlı anlarında sığındığı liman hâline gelmiştir. Toprağın işlenmesinde, sanat dallarının gelişmesinde, sosyal barışın sağlanmasında, dinî eğitimin verilmesinde önemli roller üstlenmişlerdir (Özköse, 2003). 1261 yılına kadar Eskişehir'den Kütahya'ya uzanan bölgede Moğol baskısından kaçan üç yüz bin çadır Türkmen vardır. Bu dönemde Eskişehir (Sultanönü), Kırşehir'li Cacaoğullarının nüfuzu altındadır. Aynı tarihlerde Eskişehir bölgesinde, ekonomik hareketi de belirleyen Ahilik müessesesi ve bu müessesenin varlığını gösteren Ahi zaviyeleri görülmektedir (Altınsapan, 1999). 1272 tarihli Vali Nureddin Cibril bin Caca Bey'in Vakfiyesi'nde Eskişehir'de bir cami (Alaeddin Cami) yaptırıldığı on yedi mescit ve bir zaviyeyi tamir ettirdiği belirtilmektedir (Temir, 1989).

Orta Anadolu Türkmenlerinden olan Yunus Emre, 1240 yılında Eskişehir'in Mihaliççik ve Sivrihisar ilçeleri arasında kalan ve bugün kendi adıyla anılan Sarıköy'de doğmuştur. Pek çok önemli şiirini içinde bulunduran Risaletü'n-Nushiyye isimli mesnevisini 1307 - 1308 yıllarında yazdığı anlaşılmaktadır. Şiirlerini bir araya getiren Divan'ı ölümünden sonra sevenleri tarafından düzenlenmiştir. Şiirlerinden Mevlana Celalettin Rumi'nin çağdaşı olduğu, onu tanıdığı, toplantılarına katıldığı ve kendi deyişiyle onun görklü nazarından (güzel ve gösterişli bakış açısından) ilham aldığı anlaşılmaktadır. 1320 yılında Sarıköy'de vefat eden Yunus Emre, Anadolu Selçuklu Devleti'nin son yılları ile Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarına denk düşen önemli bir dönemde yaşamıştır. Türk-İslam halk düşüncesinin en önemli

yapı taşlarından birisi olan Yunus Emre, şiirlerinden de anlaşıldığı üzere, Mevlana, Ahmed Fakih, Geyikli Baba ve Seydi Balum ile de çağdaştır. Mezarı Eskişehir Sarıköy'dedir. Demiryolu hattı, mezarının yakınından geçmesi nedeniyle 1946'da yeni bir mezar ve anıt çeşme yapılmaya başlanmış, naaşı 1949'da buraya taşınmıştır. (T.C Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010)

Osmanlılar

Anadolu Selçuklu Devleti' nin Bizans İmparatorluğu sınırında bulunan uç emirliklerindeki Türk sayısı, 1243 yılında gerçekleşen Köseadağ Muharebesi sonrasında Anadolu' da başlayan Moğol baskısı sebebiyle artış göstermiş; buna paralel olarak Bizans topraklarına yapılan akınlar artmıştı. Bu akınlar sonucunda, Bizans topraklarında ikinci halka uç beylikleri kurulmaya başladı. 13. yüzyılın ikinci yarısında bu beyliklerin en güçlüsü konumunda olan ve Kütahya civarında hüküm süren Germiyanogulları Beyliği, 1300'lere doğru Batı Anadolu'da fetihler yaparak üçüncü halka uç beyliklerinin kurulmasını sağladı.

Sultan Höyüğü (günümüzde Eskişehir) bölgesinde, ucun en ileri hattı olan Söğüt' te yerleşen Türk boyunun başında Ertuğrul Gazi bulunmaktaydı. (İnalçık, 2007).

1281 yılında Kayı beyi Ertuğrul Gazi' nin ölümü ve yerine geçen Osman Bey' in 1291 yılında Karacahisar' ı alması, 13. yüzyılın ikinci yarısının Eskişehir bölgesi için siyasi açıdan en yoğun dönem olduğunu gösterir (Uzunçarşılı, 1984).

Osman Bey'in 1291 yılında Karacahisar' ı almasından sonra Selçuklu Sultanı tarafından uç beyliğine yükseltilmesi, naiplere bağlı toprakların da Osmanlıların eline geçtiğini gösterir (Neşri, 1987). Bu dönemde Söğüt, Domaniç, İtbumu, Eskişehir ve Bilecik gibi yerler Osmanlıların elinde bulunmaktaydı. Ancak, Konya' da Selçuklu Sultanı'nın gitgide gücünü yitirmesi ile Eskişehir bölgesi Osmanogulları ve Germiyanogulları arasında güç mücadelesine sahne olmuştur (Doğru, 1992). Bu güç dengesi 1299 yılına kadar tamamıyla Osmanlılar lehine dönmüştür. 1299 yılında Osman Bey, oğlu Orhan Bey' i Karacahisar (Sultanönu) Sancak Beyliğine, kardeşi Gündüz Alp' i Eskişehir Subaşılığına, arkadaşı Hasan Ali' yi Yarhisar' a, arkadaşı Turgut Ali' yi İnönü' ye tayin etmiş, kayın-

pederi olan ve Osmanlıların kuruluşunda önemli rol oynayan Ahi Şeyhi Edebalı' ye Bilecik' i tımar olarak vermiştir (Aşıkpaşazade, 1949).

Şeyh Edebalı, Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında yaşamış bir İslam ilahiyatçısı, din bilgini, Ahi şeyhi, Osman Gazi' nin kayınpederi ve hocası, Orhan Gazi' nin dedesi bir anlamda da sonradan imparatorluk olacak Osmanlı Devleti' nin fikir babasıdır. Ciddi kaynaklara göre, aslen Karamanlıdır. İlk tahsilini memleketinde yapan Şeyh Edebalı, tahsilini Şam'da tamamlamıştır. Tasavvuf yoluna girdiği, Baba İlyas halifelerinin ileri gelenlerinden olduğu belirtilmektedir. Doğum tarihi kesin olmamakla beraber, 1206 yıllarında doğduğu tahmin edilmektedir. Alim, çevresi için örnek teşkil eden bir kişi olan Şeyh Edebalı, Eskişehir yakınlarında İtburnu denilen köyde yaşar, yaptırmış olduğu zaviyede öğrenci yetiştirir ve halkı aydınlatırdı. Bilecik'te bir dergâh yaptırmış, Osman Gazi' yi de birçok defa burada misafir etmiştir. Rivayete göre, Osman Gazi' nin dergâhta bulunduğu bir gece, rüyasında Şeyh Edebalı'nın göğsünden bir ayın çıkıp kendi göğsüne girdiğini ve göğsünden bir büyük ağaç bitip dallarının âlemi kapladığını, altından birçok nehirlerin çıkıp insanların bu sularından geçtiklerini görmüştü. Sabah olup rüyayı anlatınca, Şeyh Edebalı rüyayı şöyle tabir etmiştir:

“Sen, Ertuğrul Gazi oğlu Osman, babandan sonra bey olacaksın. Kızım Malhun Hatunla evleneceksin. Benden çıkıp sana gelen nur budur. Sizin soyunuzdan nice padişahlar gelecek ve nice devletleri bir çatı altında toplayacaklar, Allah nice insanın İslam' a kavuşmasına senin soyunu vesile edecektir.” (T.C. Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010).

Göçler

Eskişehir' de ilk göçmenlerin görünmesi 1860 yılında Kırım' da artan Rus baskısı sonucu kalabalık bir Tatar kitlesinin Anadolu' ya gelmesi ve bir kısmının Eskişehir' e yerleştirilmesiyle oldu. Tatarlardan sonra 1862 tarihinde Rusya' ya isyan edip yenilen Çerkezler Anadolu' ya göç etmeye başladı. 1860 yılından itibaren Kırım ve Kafkaslardan Eskişehir' e gelen göçmenler nedeniyle Eskişehir'de Akpınar, Çerkez, Kartal, Feyziabad, Gökçekışık, Hüsnüabad, İmişehir, Musaözü, Nemli, Oklubalı adlarıyla yeni köyler kuruldu. Bu göç sonucu Eskişehir'e gelen Çerkezler 10 köye yerleştirildi. 1877-1878 Osmanlı Rus savaşının yenilgi

ile sonuçlanması ve bu savaş sonrasında imzalanan Berlin antlaşması ile Kars, Ardahan ve Batum Ruslara bırakıldı. Rus baskısının artması üzerine bu bölgede yaşayan Çerkezler, Anadolu içlerine göç etti ve boş arazilere iskân edildi. Eskişehir çevresi 1877-1878 göçmenlerinin yoğun iskân edildiği bölgelerden biri oldu. Bunun en önemli nedeni sancak içinde devlete ve vakıflara ait boş arazilerin bulunmasıydı. Ayrıca Porsuk nehri ile kollarının bataklık haline getirdiği ovada yamaçlardaki köylerin çayır olarak kullanıldığından bu alanlar iskân alanı olarak kabul edildi.

Yörede 93 göçmenleri olarak bilinen 1877-1878 tarihinde gelen Çerkezler, 1877 Tuna savaşından sonra başlayan Balkan göçleri ve son Kırım göçü sonucunda Eskişehir' de köy sayısı süratle arttı. Bu göç akınlarının etkisi sadece kır yerleşmesinde değil şehirde de etkili olmaya başladı. Eskişehir 1850' ye kadar sönük bir kasaba iken bu tarihten itibaren gelen göçmenlerle hem nüfus artmış hem de yerleşim alanları genişlemeye başladı. Bu gelişmeler yaşanırken 1886 tarihinde de Abazalar başarısız bir ayaklanmadan sonra başlayan Rus baskını ve işgalini kabul etmeyip Anadolu' ya geldiler Bu tarihte Eskişehir çevresine de gelen Abazalar çeşitli köylere yerleştirildi. 1877-1878' de başlayan göç yüzyılın sonuna kadar devam etti (Wikipedia "Osmanlı İmparatorluğu", 2014).

Kırım Savaşı'nın başından beri Kırım üzerinden kafileler halinde göçler devam etmekte idi. Savaş sona erdikten sonra Rusya, Kafkasya'yı tam kontrol altına alma yolunda daha fazla kuvvet sevk etmişti (Demirel, 2005). 1859 yılında Şeyh Şamil, Ruslara teslim olup hareketi sona erince Rusya, Kafkasya'yı güvenli bir bölge haline getirmek üzere aşiretleri Kuban ovasına yerleştirmek ve Hıristiyanlaştırmak teşebbüsüne girişmiştir (Karpas, 2003). Bunun başarılamayacağına anlaşılması üzerine yıldırma ve göçe zorlama yöntemine başvurulmuştur (McCarthy, 1998). Osmanlı Devleti, imkânları ölçüsünde muhacirlerle ilgilenmiş, geçici ve kalıcı iskânları sağlayarak, diğer yardımları yapmaya çalışmıştır. Bu göçmenlerden bir kısmı İstanbul ve Anadolu'ya geçirilerek yerleştirilmiştir. Tuna boylarında oturmakta olan bazı Tatar kabileleri aileleri ile birlikte Anadolu tarafına geçirilerek Eskişehir sancağının Çifteler çiftliğine yerleştirilmişlerdir (Gülsoy, 1993).

Kurtuluş Savaşı

Osmanlı Devleti Birinci Dünya savaşından yenik çıkarak 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzaladı. I.Dünya Savaşı'nın galipleri savaş içerisinde yapılan gizli anlaşmalar doğrultusunda belirledikleri yerleri, bunlara bitişik sahaları ve demiryolu hattı üzerindeki kesişme noktalarını Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. ve 15. maddesine dayanarak işgale başladı. 3 Kasım 1918 ile 13/16 Nisan 1919 tarihleri arasında İngilizler ve Fransızlar Anadolu'nun büyük bir bölümünü işgal ettiler. Bu durum onların müttefiki olan İtalya ve Yunanistan'ı harekete geçirdi. Bu iki devlette gerek gizli anlaşmalarda, gerekse barış konferanslarında istenilen ya da vaat edilen bölgeleri işgale başladı (Koylu, 2010).

15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal eden Yunanlar, ileri harekâta devamlı Milne Hattı olarak ifade edilen Ayvalık- Soma-Akhisar-Aydın hattına ulaştılar. 22 Haziran 1920'de iki koldan tekrar ileri harekâta geçen Yunan kuvvetleri, Kuzey Grubu ile 30 Haziran 1920'de Balıkesir'i, 8 Temmuz 1920'de Bursa'yı işgal ettiler. Salihli-Afyon istikametinde ilerleyen Güney Grubu ise, 29 Ağustos 1920'da Uşak bölgesini ele geçirdi. Bu gelişmeler sonrasında Yunanistan'daki seçimler ardından kurulan hükümet, İtilaf Devletleri'nin güvenini kazanmak açısından Anadolu'da askeri bir başarı elde etmenin gerekli olduğunu düşünmektedir. Öte yandan Kral Konstantin, Meclisin açılışında yaptığı konuşmada, savaşa devam edileceğini açıkça belirtmişti. Bu siyasi ortam, yeni Yunan Hükümeti'nin Anadolu'da bir ileri harekâta girişmesini siyasi anlamda zorlamaktaydı. Batı Anadolu'daki Türk kuvvetlerinin 1920 yılı sonlarında Çerkez Ethem Ayaklanması ile uğraşıyor olması, bu siyasi zorlama için uygun bir askeri ortam sağlamaktaydı. Gerçekten de Türk kuvvetlerinin esas unsurları Çerkez Ethem kuvvetleri ile mücadele ederken cephe hattında büyük ölçüde örtme kuvvetleri bulunmaktaydı. Çerkez Ethem kuvvetleri 4.650 isyancı kadardı (Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, 1974).

Düzenli ordunun kurulmasıyla birlikte, düzenli orduya katılmayı reddeden Çerkez Ethem ile Ankara Hükümeti arasındaki sorunlar görüşmelere rağmen giderilememiş ve Çerkez Ethem, Ankara Hükümeti'ne karşı isyan etmiştir. Bu isyanın, Batı Cephesi Komutanlığı'nca bastırılmasından faydalanan Yunanlılar, Bursa ve Uşak muntıklarından, Es-

kişehir ve Afyon istikametine doğru 6 Ocak 1921'de ileri harekete geçtiler. Çünkü Eskişehir, İstanbul'dan Ankara'ya uzanan demiryolu hattı üzerinde önemli bir duraktı. Diğer yandan Afyonkarahisar üzerinden Konya ve İzmir'e uzanan demiryolu hatları da Kütahya yolu ile Eskişehir'e bağlanmaktaydı. Böylece her üç demiryolu hattını birbirine bağlayan önemli bir kavşak durumundaydı (Yıldırım, 1998).

Yunanlılar 9 Ocak günü İnönü mevzilerinin önüne gelmişler ve 10 Ocak günü şiddetli çarpışmalar yaşanmıştır (Selek, 1966). 10 Ocak öğleden sonra Batı Cephesi Komutanı İsmet Bey'in emriyle ordumuz ikinci savunma hattına çekilmiştir. 11 Ocak günü yapılan keşiflerden, Yunanlıların İnönü'yü terk ederek, Bursa yönüne çekildikleri anlaşılmış ve böylece I. İnönü Savaşı kazanılmıştır (Müderrişoğlu, 1990).

Yöntem ve Bulgular

Bu araştırma; "Tymbris'in Dansı" adlı dans gösterisini izleyen kişilerin Eskişehir'in tarihi ve kültürel değerlerinin dans yoluyla topluma aktarımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan betimsel ve ilişki tarama modelidir. Betimsel yöntem geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. (Karasar, 2003). İlişki tarama modeli ise birimlerin (izleyicilerin) demografik özellikleri ile araştırmaya konu olan değişkenler arasındaki ilişki ve nedenselliklerin taranması yaklaşımıdır. Bu bölümde araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması, verilerin analizi, bulgular ve sonuç yer almaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni; "Tymbris'in Dansı" adlı dans gösterisini izleyen kişilerin Eskişehir'in tarihi ve kültürel değerlerinin dans yoluyla topluma aktarımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla sahnelenen toplam 6 gösteriyi yaklaşık 2700 kişi izlemiştir. Bu izleyiciler arasından araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 804 kişi gösteri sonunda Tymbris'in Dansı Araştırma Anketi'ni yanıtlamıştır. Alınan anketlerden 90'i eksik ve/veya yanlış yanıtlama nedeniyle geçersiz sayılmıştır. Geçerli sayılan 714 anketi yanıtlayanlar bu araştırmanın katılımcıları olmuştur. Bu sayının temsil gücü olduğu için araştırmanın örnekleme olarak kabul edilmiştir.

Örneklem büyüklüğünün tespitinde yürütülen araştırmanın yapısı önemli bir belirleyicidir. Nitel tekniklerinin kullanıldığı açıklayıcı bir araştırmada düşük sayıda bir örneklem tercih edilirken, nicel istatistiksel tekniklere başvurulduğunda değişken sayısı da göz önünde tutularak daha yüksek sayıda örneklem kullanılması önerilmektedir (Malhotra, 2004). Bu çerçevede, literatürde örneklem büyüklüğü ile ilgili mutlak bir standart olmamasına rağmen araştırmada başvurulacak açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi tekniklerinde denek sayısının ankette yer alan gözlenen değişkenlere oranının 10:1 ile 5:1 arasında olmasının yeterli olduğu önerilmektedir. (Floyd ve Widaman, 1995).

Buna göre 20 gözlenen değişkenden (maddeden) oluşan ölçme aracı için 5:1 oranına göre karşılama gereken minimum örneklem sayısı 100 (20x5) olarak hesaplanmış ve ulaşılan 714 olan örneklem büyüklüğü yeterli görülmüştür. Örneklemin büyüklüğü (N), sonuçların doğru, güvenilir, geçerli ve genellenebilir olması açısından önemli görülmüştür. Örneklem büyüklüğü için temel ölçütler evreni temsil edebilmesi ve örnekleme hatasının kabul edilir düzeyde olmasıdır.

Tymbris'in Dansı Araştırma Anketi

Proje kapsamında yapılacak dans gösterisinin içeriği belirlendikten sonra anketi geliştirme çalışmalarına başlanmıştır. Ankette bulunması gerektiği düşünülen kişisel bilgi soruları, genel görüş soruları ve dans gösterisinde anlatılmak istenen tarihi ve kültürel olaylar listelenerek araştırmanın amacına ulaşmayı sağlayacak şekilde madde haline getirilmiştir. Anket hazırlandıktan sonra uzman görüşü alınmış ve anket revize edilerek son hali verilmiştir. Buna göre anket; yazmayı ve işaretlemeyi gerektiren toplam 4 bölüm ve 27 maddeden oluşmaktadır.

İlk bölüm; katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmayı hedefleyen 6 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölüm; katılımcıların tarih, kültür, Eskişehir kültürü ve dans gösterisi hakkında genel görüşlerini belirlemeye yönelik 7 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü bölüm; tarihi ve kültürel olayların anlatılmasında dans gösterisinden yararlanma hakkındaki görüşleri belirlemek üzere 5'li Likert tipi 8 maddeden oluşmaktadır. Son bölüm dans gösterisinde anlatılmak istenen olayların ne derece anlatıldığını belirlemeye yönelik 5'li Likert tipi toplam 6 maddeden oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Faktör Analizi

Faktör analizi birçok değişkenler arası ilişkiyi analiz etmek ve bu değişkenleri altlarında yatan ortak boyutları bağlamında açıklamak için yapılır. Amaç bu değişkenlerdeki enformasyonu minimum bilgi kaybıyla az sayıdaki boyutlara (faktörlere) indirmektir (Erdoğan, 2007). Araştırmada, faktör analizinin gerçekleştirilmesinde temel bileşenler yöntemi (principal components analysis) tercih edilmiştir.

Faktör analizi işlemine geçilmeden önce verilerin faktör analizine uygunluğu kontrol edilmiştir. Faktör analizinin uygulanabilirliğinin ölçümü için, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett testlerinin sonuçlarına bakılmıştır. KMO, örneklem yeterliliğini ölçmeye yarayan bir test olup, KMO değerinin 0,5'in üzerinde olması gerekmektedir (Tavşancıl, 2002). Bartlett küresellik testi (Bartlett's Test of Sphericity), korelasyon matrisinde yer alan tüm korelasyonların genel anlamlılıklarını gösteren istatistiksel bir testtir. Bu testin sonucunun anlamlı olması, veriler arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Çalışmada ele alınan örneklem büyüklüklerinin faktör analizi yapmak için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Faktör sayısının belirlenmesinde Kaiser ölçütü kullanılmıştır. Bu ölçüte göre özdeğeri 1'den büyük olan faktörler temel alınarak, yapının kaç faktörlü olduğu saptanmaktadır. Araştırmada yorumlanmasının kolaylığı ve kullanım sıklığından dolayı dikey (ortogonal) döndürme yöntemlerinden biri olan varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır.

Kümeleme Analizi

Kümeleme analizi, gruplanmış verileri benzerliklerine göre sınıflandırarak aynı küme içinde toplayan istatistiksel bir yöntemdir. Kümeleme analizi (cluster analysis), araştırmacı tarafından seçilen karakterler bazında homojen kümeler (clusters) oluşturmak için kullanılır (Erdoğan, 2007).

Kümeleme analizi, önceden belirlenen seçme kriterine göre birbirine çok benzeyen bireyleri/nesnelere aynı küme içinde sınıflandırır. Analiz sonucunda oluşan kümelerin kendi içindeki türdeşlik (homojenlik) ve kümeler arasındaki heterojenliği çok yüksektir. Yani bir kümeyi oluşturan bireyler/nesnelere birbiriyle benzerken diğer kümelerin bireyleriyle/nesnelere benzeşmeyecektir (Kalaycı, 2010). Bu tür

analizlere "benzerlik ölçüleri veya yakınlık ölçüleri" isimleri verilmektedir. Küme analizinde, diğer benzer analizlerde olduğu gibi kaç küme alınıp kaçının alınmayacağı kararı verilmelidir (Erdoğan, 2007). En uygun küme sayısının belirlenmesi amacıyla K-means (K-ortalamlar) tekniği uygulanmıştır.

Uyum Analizi

Uyum analizi (correspondence analysis), kategorik verilerin sıra ve sütunlarının birlikte değişimlerini, daha az boyutlu bir uzayda grafiksel olarak göstermeyi amaçlayan çok değişkenli analiz yöntemidir (Özdamar, 2004). Bu teknikte hem değişkenler arasında hem de değişkenlerin seviyeleri arasında mevcut olan ilişkilerin daha ayrıntılı bir biçimde ortaya çıkartılabilmesi ve elde edilen sonuçların görsel olarak sunulabilmesi mümkün olmaktadır. Araştırmada, festivalin sosyal faydası ile diğer alt faktörler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde çoklu uyum analiz tekniğinden (multiple correspondence analysis technique) yararlanılmıştır.

Demografik Bulgular

Tablo 1. İncelendiğinde, araştırmaya katılan izleyicilerin %61'i Kadın ve %39'u Erkeklerden oluşmaktadır. Bu sonuç incelendiğinde her altı gösteride de erkek-kadın dağılımı eşit görülmesine rağmen, anket formu dolduranların çoğunlukla kadınlar olduğu görülmüştür. Kadınların izledikleri ve beğendikleri bir etkinliğe karşı daha duyarlı oldukları sonucuna varılabilir.

İzleyicilerin yaş dağılımları %11.1'i 18 yaş ve altı, %38.7'si 19-28 yaş aralığında, %14.1'i 29 -38 yaş aralığında, %19.7'si 39-48 yaş aralığında, %11.2'si 49-58 yaş aralığında, %5.2'si ise 59 yaş ve üstü yaş gruplarından oluşmuştur. Bu dağılım her yaş grubundan izleyiciye ulaşıldığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. 19-28 yaş grubunun diğer yaş gruplarından daha yüksek olmasının nedeninin izleyicilerin çoğunluğunun üniversite öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir.

İzleyicilerin hane halkı gelir dağılımı en düşük gelir grubuna sahip olanların oranı %6 en yüksek gelir grubuna sahip olanlar ise sırasıyla %28.2 2500-5000 grubunda olup bunların çoğunluğu kampüs çalışanlarından oluşmaktadır. Hane halkı geliri 5000 ve üzeri gelire sahip olanlar ise %20,2 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan İzleyicilerin Demografik Özellikleri

Değişken	Özellik	Oran
Cinsiyetiniz	Erkek	39.4
	Kadın	60.6
Yaş grupları	<= 18.0	11.1
	19.0 - 28.0	38.7
	29.0 - 38.0	14.1
	39.0 - 48.0	19.7
	49.0 - 58.0	11.2
	59.0+	5.2
Hane halkı aylık ortalama geliri (TL)	800'den az	7
	801-1500	14.5
	1501-2000	14.3
	2001-2500	14.4
	2501-5000	29.6
	5000 ve üzeri	20.2
En son mezun olduğunuz okul:	İlkokul	4.5
	İlköğretim	6.2
	Lise	41.3
	Üniversite	33.1
	Yüksek Lisans	8.3
	Doktora	6.6
Çalışma durumu:	Memur	27.2
	Özel Sektör Çalışanı	12
	Serbest	3.5
	Çiftçi	0.1
	İşçi	5.5
	Öğrenci	39.9
	Ev hanımı	5.2
	Çalışmıyor	6.6

İzleyicilerin eğitim durumlarına göre oranları ise, 40,3 lise ve %33,1 Üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında izleyicilerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca %8,3 yüksek lisans, % 6,6 oranında da Doktora derecesine sahip izleyicilerden oluşmuştur. Ayrıca katılımcıların 16'sı (%2) eğitim düzeylerini belirtmemiştir.

İzleyicilerin mesleklerine göre dağılımlarına bakıldığında memur (%26,1), özel sektör çalışanı (%12), serbest çalışan (%3,4), 1 izleyicinin çiftçi(%0,1), işçi (%5,5), öğrenci (%40), ev hanımı (%5,2) olduğu ve çalışmayanların oranının (%6,6) görülmektedir. 9 katılımcı (%1,3) mesleklerine dair bilgi vermemiştir.

İzleyicilerin Tarihsel ve Kültürel kitap dergi, bilimsel makale vb. kaynakları okur musunuz? Okursanız, ne sıklıkta okuduğunuzu işaretler misiniz? Sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Genellikle, çoğu zaman okurum diyenlerin oranı %25,1. Ara sıra zaman zaman okurum diyenler %34,9, Merak ve ihtiyaç duru-

munda okurum diyenler %34,7 olarak belirtmişlerdir. Ayrıca hiç okumam diyenlerin oranı 4,3 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar da göstermektedir ki, Tarih ve Kültürel olaylara ilişkin genellikle okunmadığı sonucuna varılmıştır.

İzleyicilerin Tarihsel ve Kültürel kitap dergi, bilimsel makale vb. kaynakları okur musunuz? Sorusuna verdikleri yanıtların oransal dağılımı ise, genellikle okurum diyenler %28,7, ara sıra diyenler %28,2, merak ettiğimde diyenler %38,4 hiç okumam diyenler ise %3,9 olarak belirtmişlerdir. Buna göre izleyicilerin gazetelerdeki tarihsel olaylara ilişkin yazıları izleyicilerin %70'i nadiren okudukları görülmüştür.

İzleyicilerin Televizyonlardaki Tarih ve Kültür konulu haber ya da programları izler misiniz? Sorusuna verdikleri yanıtların oransal izleyicilerin %34,3 ü genellikle çoğu zaman izlerim derken, %66'sı nadiren izlediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuca göre izleyicilerin çoğunluğu Tarihsel ve kültürel olaylara ilişkin

tarihsel yazı ve gazeteleri nadiren okurken, Televizyonda tarihsel olaylara ilişkin programları izleme olayları daha yüksektir.

İzleyicilerin Eskişehir tarihi ve kültürü hakkında ne düzeyde bilgi sahipliğine ilişkin soruya verdikleri yanıtların oransal dağılımı Şekil 9'da verilmiştir. %43'ü yeterli derken %30,4 'ü kısmen yeterli, %18,6'sı ise az ve yetersiz olarak bilgi vermiştir.

İzleyicilerin "Tymbris'in Dansı" adlı gösteride Eskişehir'in Tarihsel ve Kültürel aktarımında ne derece yeterli buldunuz? Sorusuna verdikleri yanıtların

oransal dağılımı %38,7 si çok fazla yeterli görüşünü belirtmişlerdir. %43,3 ü ise kısmen demiştir. Kısmen yeterli bulanların özellikle Eskişehirde öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Bunun nedeni de Eskişehir tarihi hakkında bilgi düzeylerinin düşük olanlar tarihsel bir süreç anlatılırken dans gösterisi ile anlatımı kısmen yeterli bulmuşlardır. İzleyicilerin Eskişehir'in Tarihsel ve Kültürel aktarımı konusundaki "Tymbris'in Dansı" adlı dans gösterisini ne kadar beğendiniz? % 90 'ı oldukça beğendiklerini belirtirken, biraz beğenenlerin oranı ise %2,8 iken, beğenmeyenler ile hiç beğenmedim diyenler %1 civarındadır.

Tablo 2. "Tymbris'in Dansı" adlı "Anlatım Yönteminin Kabul Edilebilirliği" ifadelerine ilişkin Faktör Analizi Sonuçları

Tarihsel ve Kültürel olayları anlatmada "dans gösterisinden" ...	Ortalama	Std. Sapma	Faktör Yüklü	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
... Yararlanılması iyi bir fikirdir.	4.69	0.62	.886	74.14368	.948
... Yararlanılmasından hoşlandım.	4.70	0.62	.873		
... Yararlanılması keyif vericiydi.	4.73	0.59	.872		
... Yararlanılması eğlenceli ve öğreticiydi.	4.64	0.67	.866		
... Yararlanılmasını ilgi çekici buluyorum.	4.64	0.69	.864		
... Yararlanılması kolay ve anlaşılır bilgi sağlamaktadır.	4.52	0.76	.858		
... Yararlanılmasında beklediğimden daha iyi sonuç aldım.	4.53	0.80	.849		
... Yararlanılmasını başkalarına tavsiye edeceğim.	4.63	0.71	.819		

Anlatım yönteminin kabul edilebilirliğine ilişkin ifadeler için uygulanan faktör analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde 8 ifadeden oluşan ve Tymbris'in Dansı" adlı gösteri ilişkin ifadeler verilen yanıtlara uygulanan faktör analizi sonucunda tek boyutluluk ortaya çıkmıştır. Bu tek bir faktör bileşeni ya da boyut toplanabilir özellikte olup maddeleri tek tek değil bir bütün olarak incelememizi sağlamaktadır. Faktör varyans açıklama oranı %74,14'ü olarak bulunmuştur. Bu açıklanan varyans sosyal araştırmalar için yeterli görülmektedir Ölçek iç güvenilirlik testi

Cronbach's Alpha değeri ise .948 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin ve alınan yanıtların güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca KMO ve Bartlett küresellik testinin sonuçları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların Anlatım Yönteminin Kabul edilebilirliğine ilişkin sekiz maddenin KMO oranının (0,944) istenilen düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bartlett küresellik testi sonucunda ise anlamlılık değeri $p < 0,000$ olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar, araştırmada ele alınan örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. "Tymbris'in Dansı" adlı "Anlatım Yönteminin Etkinliği" ifadelerine ilişkin Faktör Analizi Sonuçları

	Ortalama	Std.Sapma	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
Tanrı Apollon'nun Kral Midas'ı cezalandırarak kulaklarını eşekkulaklarına çevirmesini ne derecede anlatmaktadır.	4.38	0.76	0.83	62.94	.876
Tanrı Apollon ile çaban Marsiyas arasında geçen müzik yarışmasını mitolojik olarak ne derecede anlatmaktadır.	4.20	0.83	0.80		
Kafkaslardan, Balkanlardan Eskişehir'e olan göçleri ne derecede anlatmaktadır.	4.36	0.85	0.79		
Eskişehir'in ilk hamam kültürünün Roma döneminden geldiğini ne derecede anlatmaktadır.	3.84	1.14	0.78		
Eskişehir halkının hümanist(insancıl) ve hoşgörülü olması ne derecede anlatılmaktadır.	4.39	0.83	0.78		
Osman Bey'in gördüğü rüya sonrası Osmanlı İmparatorluğunun kurulacağı olgusu ne derecede anlatılmaktadır.	4.39	0.83	0.77		

Anlatım yönteminin etkinliğine ilişkin ifadeler için uygulanan faktör analizi sonuçları Tablo 3'de verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde 6 ifadeden oluşan ve "Tymbris'in Dansı" adlı gösteri de sahnelenen olaylara ilişkin ifadelerine verilen yanıtlara uygulanan faktör analizi sonucunda tek boyutluluk ortaya çıkmıştır. Bu tek bir faktör bileşeni yada boyut toplanabilir özellikte olup maddeleri tek tek değil bir bütün olarak incelememizi sağlamaktadır. Faktör varyans açıklama oranı %62,94 olarak bulunmuştur. Bu açıklanan varyans sosyal araştırmalar için yeterli görülmektedir. Ölçek iç güvenilirlik testi Cronbach's Alpha değeri ise .876 olarak bulunmuştur. Ayrıca KMO ve Bartlett küresellik testinin sonuçları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların Anlatım Yönteminin Etkinliğine ilişkin altı maddenin KMO oranının (0,877) istenilen düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bartlett küresellik testi sonucunda ise anlamlılık değeri $p < 0,000$ olarak belirlenmiştir.

Bu sonuçlar, araştırmada ele alınan örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bu değer ölçeğin ve alınan yanıtların güvenilir olduğunu göstermektedir. İfadelerin ortalama değerlerine bakıldığında en düşük ortalama sahip "Eskişehir'in ilk hamam kültürünün Roma döneminden geldiğini ne derecede anlatılmaktadır." İfadesine aittir. Bunun nedeni Türk hamamı olarak bilinen hamam kültürünün tarihsel gerçeğinin Roma kültürüne dayandığı bilgisi ile çelişmektedir. Bu nedenle izleyicilerde bir tarihsel algı karmaşası oluşmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde anlatım Yönteminin etkinliği ve Anlatım Yönteminin kabul edilebilirliği arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki görülmektedir. Bu ilişki bize İzleyicilerin Dans ile tarihsel bir olayın anlatımının da olabileceğini ve tarihsel olaylara ait bilgi sahibi olabileceklerini göstermiştir.

Tablo 4. Anlatım Yönteminin Etkinliği ve Anlatım Yönteminin Kabul Edilebilirliğinin Arasındaki İlişki

		Anlatım Yönteminin Kabul Edilebilirliği	Anlatım Yönteminin Etkinliği
Anlatım Yönteminin Kabul Edilebilirliği	Pearson Correlation	1	.545**
	Sig. (1-tailed)		0
	N	714	714
Anlatım Yönteminin Etkinliği	Pearson Correlation	.545**	1
	Sig. (1-tailed)	0	
	N	714	714

Tablo 5. K-Ortalama tekniği ile Küme Analizi Sonucu Küme Ortalamaları

	Kümeler		
	Düşük	Nötr	Yüksek
Anlatım Yönteminin Kabul edilebilirliği	14.18	31.59	39.32

Anlatım Yönteminin Kabul edilebilirliğine ilişkin 1-5 Likert ölçeğine 8 maddeden elde edilen toplam puan K- Means (K –Ortalamalar) tekniği ile 3 kümeye ayrıştırılmıştır. Böylece nicel bir değişkenden sıralama tipinde nitel bir değişken elde edilerek izleyicilerin demografik özellikleri ile arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmak üzere veri düzenlenmiştir. Tablo 5' de verilen küme ortalamaları verilmiştir. Tablo 5' e göre izleyicilerin görüşlerine göre 14,18 ortalama ile Düşük kümeye, 31,59 ortalama puan ile Nötr (orta) Kümeye, 39,321 ortalama ile Yüksek olarak adlandırılan Kümeler olarak sınıflandırılmıştır.

Anlatım Yönteminin Etkinliğine İlişkin K-Ortalamalar Tekniğiyle Küme Analizi Sonucu

Anlatım Yönteminin Etkinliğine ilişkin 1-5 Likert ölçeğine 6 maddeden elde edilen toplam puan K- Means (K –Ortalamalar) tekniği ile 3 kümeye ayrıştırılmıştır. Böylece nicel bir değişkenden sıralama tipinde nitel bir değişken elde edilerek izleyicilerin demografik özellikleri ile arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmak üzere veri düzenlenmiştir. Tablo 6 de verilen küme ortalamaları verilmiştir. Tablo 6'e göre izleyicilerin görüşlerine göre 17,81 ortalama ile Düşük kümeye,

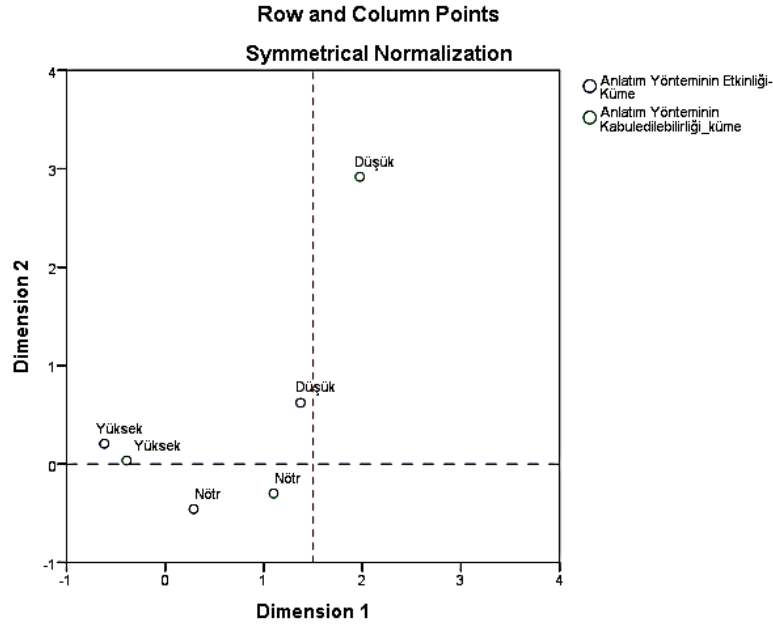
Tablo 6. K-Ortalama tekniği ile Küme Analizi Sonucu Küme Ortalamaları

	Kümeler		
	Nötr	Düşük	Yüksek
Anlatım Yönteminin Etkinliği	23.84	17.81	29.12

23,84 ortalama puan ile Nötr (orta) Kümeye, 29,12 ortalama ile Yüksek olarak adlandırılan Kümeler olarak sınıflandırılmıştır.

Anlatım yönteminin Etkinliği ve Anlatım Yönteminin Kabul edilebilirliği arasındaki ilişki Çoklu Uyum Analizi Sonucu Şekil 1'de verilmiştir. Şekil 1 incelen-

diğinde İki boyut mevcuttur, bu boyutlardan birincisi %90 'unu diğer boyut ise %10'unun açıklamaktadır. Birinci boyutta her iki sinde de YÜKSEK olarak sınıflanan izleyiciler yer almaktadır. Anlatım yönteminin Kabul edilebilirliğini "YÜKSEK" olarak değerlendirenler Anlatım Yönteminin Etkinciliğine ilişkin ifadeler de "YÜKSEK" olarak değerlendirmişlerdir.

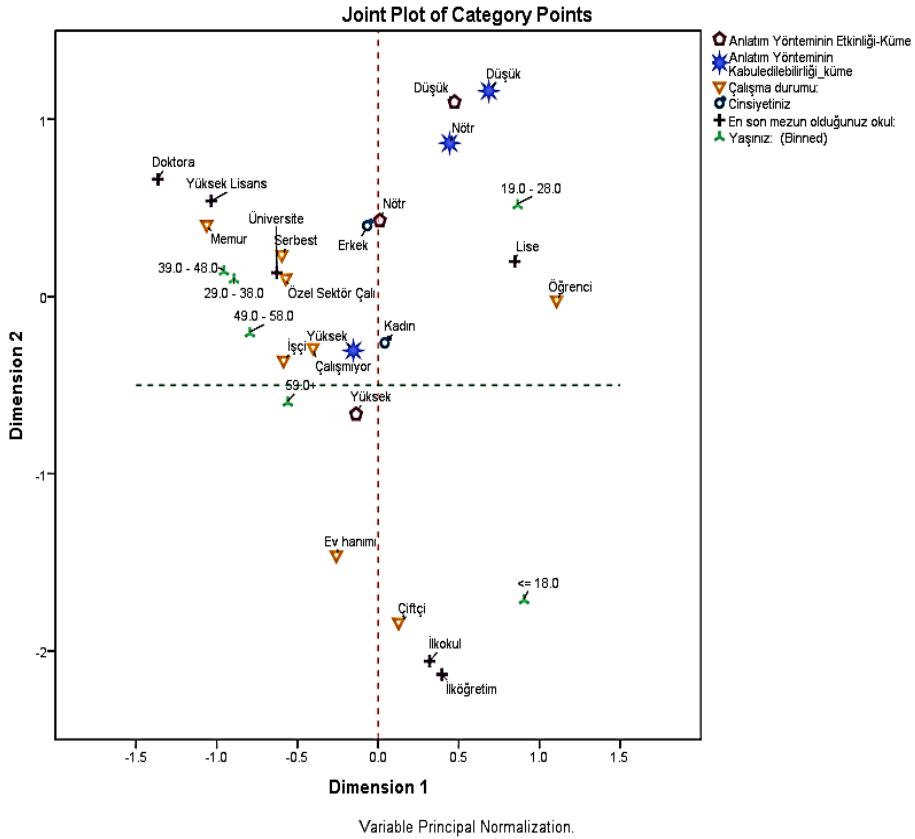

Şekil 1. Anlatım yönteminin Etkinliği ve Anlatım Yönteminin Kabul edilebilirliği Arasındaki İlişki Çoklu Uyum Analizi Sonucu

Nötr olarak değerlendirenler her iki faktör içinde Nötr görüşe sahiplerdir, Ayrıca Düşük olarak değerlendirenlerde düşük olarak değerlendirme yapmışlardır. Yüksek olarak sınıflanan değerlendirmelerine ilişkin Kümedeki izleyici sayısı 533 kişi ile oldukça yüksektir.

Anlatım yönteminin Etkinliği ve Anlatım Yönteminin Kabul edilebilirliği ile İzleyicilerin Demografik Özellikleri arasındaki ilişki Çoklu Uyum Analizi Sonucu Şekil 2' de verilmiştir. Şekil 2 incelendiğinde İki boyut karşımıza çıkmaktadır, Bunlardan 29 yaş üstü eğitim düzeyi Lisans ve üstü olan, İşçi, memur,

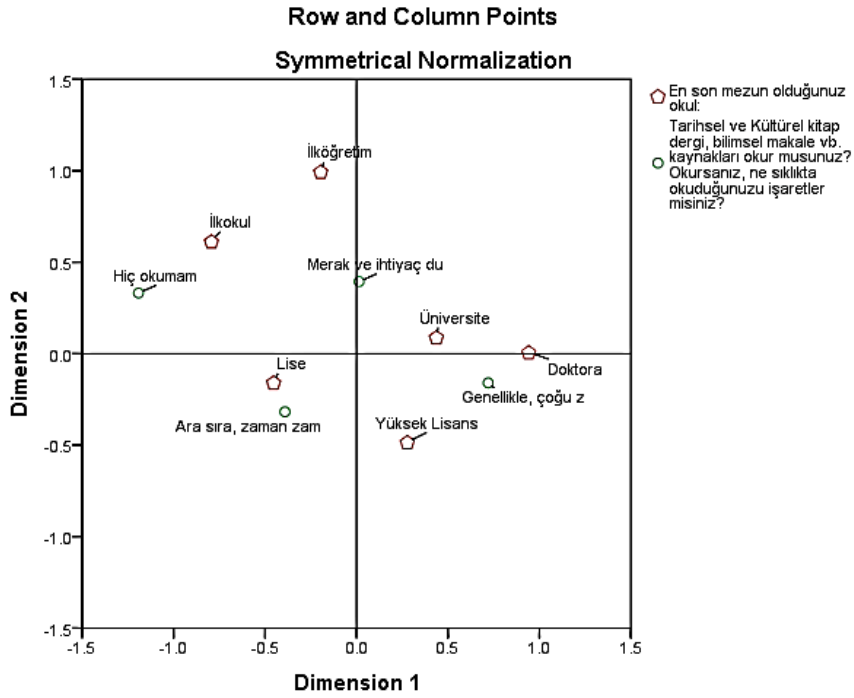
serbest meslek ve çalışmayan grup, ikinci boyutta ise 19-28 yaş aralığında lise mezunu ve ya öğrencilerden oluşan grup, faktör değişkenlere DÜŞÜK ve NÖTR olumsuz görüş belirtenlerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyi Doktora –Yüksek Lisans ve Üniversite mezunu olan ayrıca 29 yaş ve üstü yaş grubunda yer alan izleyiciler, hem Anlatım Yönteminin etkinliğini hem de kabul edilebilirliğine ilişkin ifadelerle Yüksek düzeyde Olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir. Burada cinsiyet açısından incelendiğinde kadın izleyicilerin daha olumlu görüş belirtirken Erkek izleyiciler çoğunluğu NÖTR kümede yer almışlardır.

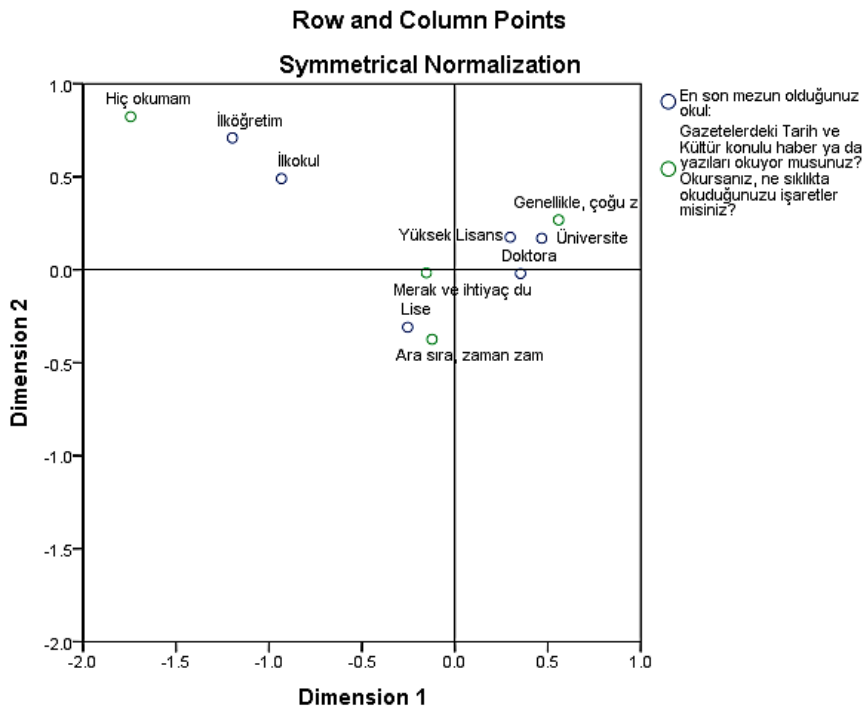
Şekil 2. Anlatım yönteminin Etkinliği ve Anlatım Yönteminin Kabul edilebilirliği ile İzleyicilerin Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki Çoklu Uyum Analizi Sonucu

İzleyicilerin Tarihsel ve Kültürel kaynakları okuma sıklıkları ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki Şekil 3’ de verilmiştir. Şekil 3 incelendiğinde iki boyut karşımıza çıkmaktadır. Birinci boyut ilişkinin % 74’ ünü açıklarken, ikinci boyut %26’ sını açıklamaktadır. Buna göre birinci boyutta yer alan, Genellikle ve çoğu zaman okuyanlar Lisans ve Lisans+üstü eğitim

düzeyinde iken, lise mezunları ara sıra okuduklarını, ikinci boyutta yer alan ilköğretim mezunlarının hiç okumadıkları sonucu elde edilmiştir. Buna göre ülkemizde eğitim düzeyinin oldukça düşük olması nedeniyle dans gösterisi ile tarihsel ve kültürel olayların anlatımının toplumsal eğitim için oldukça ilgi çekici bir araç olacağı düşünülmektedir.

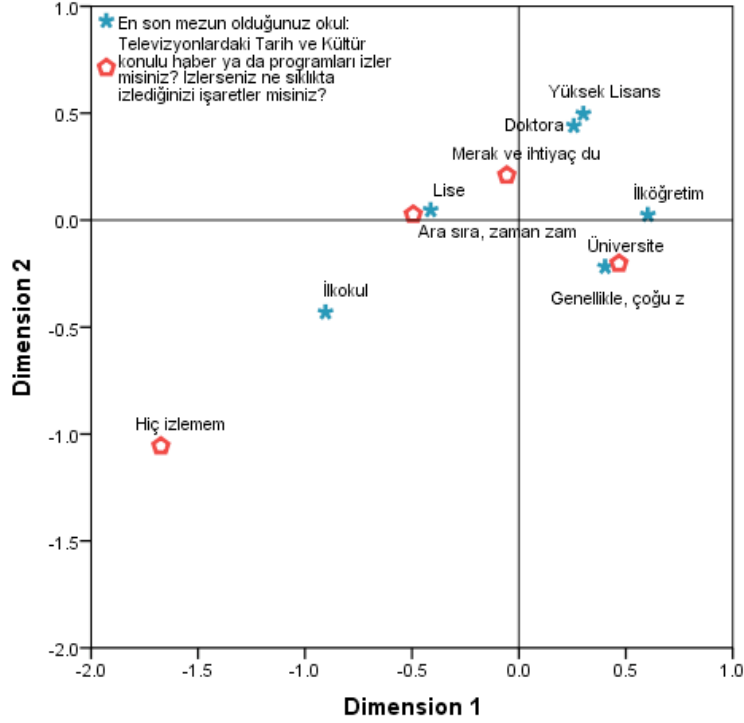
Şekil 3. İzleyicilerin Tarihsel Kaynakları Okuma Sıklıkları ile Eğitim Düzeyleri Arasında İlişki

Şekil 4. İzleyicilerin Gazetelerdeki Tarihsel Kaynakları Okuma Sıklıkları ile Eğitim Düzeyleri Arasında İlişki

İzleyicilerin gazetelerdeki tarihsel ve kültürel kaynakları okuma sıklıkları ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki Şekil 4' de verilmiştir. Buna göre genellikle ve çoğu zaman okuyanlar Lisans ve Lisans+üstü eğitim düzeyinde iken, Lise mezunları merak ve ihtiyaç duyduklarında ve ara sıra okuduklarını, ilkökul ve

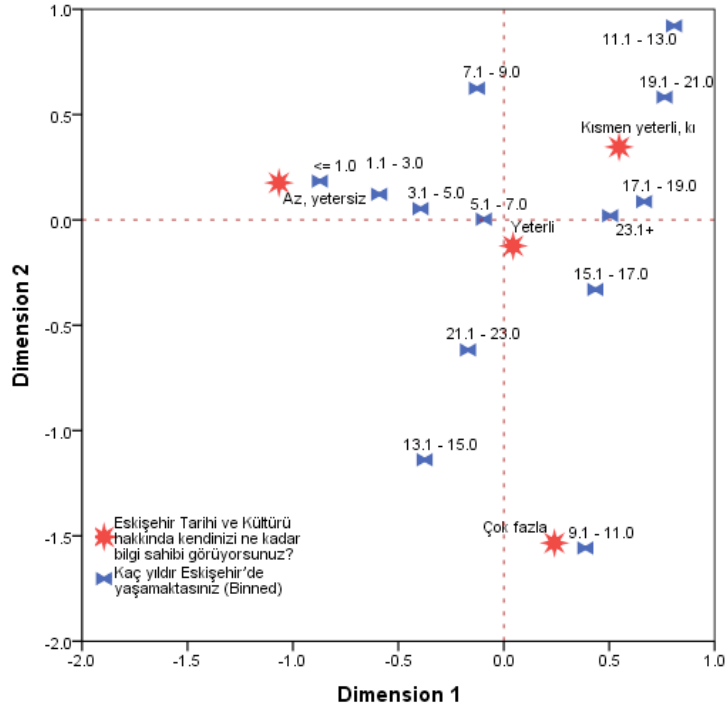
ilköğretim mezunlarının hiç okumadıkları sonucu elde edilmiştir. Buna göre ülkemizde eğitim düzeyinin oldukça düşük olması nedeniyle dans gösterisi ile tarihsel ve kültürel olayların anlatımının toplumsal eğitim için oldukça ilgi çekici bir araç olacağı düşünülmektedir.

Şekil 5. İzleyicilerin TV'den Tarihsel Kaynakları İzleme Sıklıkları ile Eğitim Düzeyleri Arasında İlişki

İzleyicilerin TV'lerdeki Tarihsel ve Kültürel kaynakları okuma sıklıkları ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki Şekil 5' de verilmiştir. Buna göre genellikle ve çoğu zaman izleyenler Lisans mezunları genellikle çoğu zaman, Lisans+üstü eğitim düzey merak ve ihtiyaç duyduklarında ve ara sıra okuduklarını, ilkökul ve ilköğretim mezunlarının hiç okumadıkları sonucu elde edilmiştir. Buna göre ülkemizde eğitim düzeyinin oldukça düşük olması nedeniyle dans gösterisi ile tarihsel ve kültürel olayların anlatımının toplumsal eğitim için oldukça ilgi çekici bir araç olacağı düşünülmektedir.

İzleyicilerin Eskişehir tarihi ve kültürü hakkındaki bilgi sahiplikleri ile Eskişehir'de yaşadıkları süre arasındaki ilişki Şekil 6' da verilmiştir. Buna göre, izleyicilerin çoğunluğunu Üniversite öğrencilerinden oluşması nedeniyle Eskişehir tarihi hakkında bilgi sahipliği yaşadığı yıl ile doğru orantılı olarak özellikle öğrenci grubundan oluşmaktadır. Ayrıca Eskişehir'de yaşadığı yıl ile Eskişehir tarihi ve kültürü hakkında bilgi sahipliği arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Şekil 6. İzleyicilerin Eskişehir Tarihi ve Kültürü Hakkındaki Bilgi Sahipliği ile Eskişehir de Yaşadığı Süre

Sonuç ve Öneriler

“Tymbris’in Dansı” adlı dans gösterisini Eskişehir’in tarihi ve kültürünün dans yoluyla topluma aktarımında izleyicilerin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmaya katılımın yüksek olduğu görülmektedir. Eskişehir’in tarihi ve kültürünün belgesel, kitap, makale, sinema gibi kaynakların dışında, dans ile anlatılması ulusal alanda ilk olmasından dolayı “Tymbris’in Dansı” adlı dans gösterisine izleyicilerin büyük ilgi göstermesini sağladığı düşünülebilir. Genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan izleyicilerin cinsiyetlerinin, gelirlerinin, eğitim durumlarının normal dağılım göstermediği söylenebilir. Gösterinin Anadolu Üniversitesi’nde yapılmasının ve davetiye elde etmenin kolay olmasının izleyicilerin yarıya yakınının öğrenci olmasına neden olduğu söylenebilir. Böylece, yaş ve meslek durumlarının bazı aralıklarda yoğunlaştığı görülmektedir.

İzleyicilerden alınan bilgilere göre, Eskişehir’in tarihi ve kültürü hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları

nı belirtmesi ve tarihi ve kültürel olayları anlatan diğer kaynakların kullanımının daha az tercih edilmesi, bu tarz ilgi çekici uygulamaların daha fazla önem kazanmasına neden olduğu düşünülebilir. Özellikle, izleyicilerin dans yoluyla tarihi ve kültürel olayların topluma aktarımına ilişkin olumlu görüş bildirmesi bu uygulamaların devamlılığının gerektiğini göstermektedir.

Araştırma, Eskişehir’de daha uzun süre ikamet eden izleyicilerin kendilerini Eskişehir’in tarihi ve kültürü hakkında daha fazla bilgi sahibi olarak gördüğünü göstermektedir ve bu izleyicilerin anlatım yöntemi hakkında daha olumlu görüşler ifade ettiği görülmektedir. İzleyicilerin büyük bir çoğunluğu, gösteride anlatılan tarihi ve kültürel olayların sahneye yeterli derecede aktarıldığını ifade etmişlerdir. Yalnızca izleyicilerin, gösterinin Roma sahnelerinin yeterliliği konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir. Bunun, hamam kültürünün Türk kültüründen geldiği algısının yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Seyirci-

lerin Roma kültürüyle hamam kültürünü bu nedenle bağdaştıramadığı düşünülmektedir. İzleyicilerin eğitim düzeyleri arttıkça tarihi ve kültürel olayları öğrenmek için tarihi ve kültürel kaynakları daha sık kullandıkları görülmüştür. Bu da, eğitim düzeyinin düşük olduğu bölgelerde insanların tarihi ve kültürel olayları öğrenmesi için ilgi çekici uygulamaların yapılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. İzleyicilerin büyük bir çoğunluğunun yöntemin kullanılabilirliğine ilişkin olumlu görüş bildirmesi, bu ihtiyacın giderilmesinde dans gösterilerinin önemli uygulamalardan biri olabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada sahnelenen dans gösterisi Eskişehir'in tarihi ve kültürel değerlerini anlatmaktadır. Bu yüzden başka yerel veya bölgesel birimlerin tarihi ve kültürel değerlerini anlatacak dans gösterileriyle yeni araştırmalar yapılabilir. Ayrıca bu çalışmada izleyicilerin Eskişehir'in tarihi ve kültürel değerler hakkındaki bilgi düzeyleri izleyicilerin öz bildirimine dayalıdır. Bu yüzden dans yoluyla tarihi ve kültürel değerleri anlatma yönteminin etkili olup olmadığını belirlemek üzere deneysel yöntemlerin kullanıldığı yeni araştırmalar yapılabilir.

Sonuç olarak, "Tymbris'in Dansı" adlı dans gösterisinin Eskişehir'in tarihi ve kültürünün dans yoluyla topluma aktarımında ilgi çekici ve kullanılabilir bir yöntem olduğu ortaya çıkmıştır. İzleyicilerin böyle bir dans gösterisini beğendiklerini ve Eskişehir'in tarihi ve kültürel değerlerini yeterli derecede anlattığını bildirmeleri; yerel, bölgesel veya ulusal tarihi ve kültürel değerlerin dans yoluyla anlatımının etkili olabileceğini göstermiştir.

Kaynakça

- Albek, S. (1991). *Dorylain 'dan Eskişehir'e*. Eskişehir: Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- Altınsapan, E. (1999). Tarihsel Gelişim Sürecinde Eskişehir Bölgesindeki Ortaçağ Türk Yerleşimleri ve Yapısal Boyutu. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1-16.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya, Sakarya Kitabevi.
- And, M. (1974). *Oyun ve Büğü*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Aşıkpaşazade, A. A.-i. (1949). *Tevarih-i Ali Osman*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Atatürk Araştırma Merkezi. (2005). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Ay, G. (1990). *Folklor giriş*. İstanbul: Pan yayıncılık.
- Barkan, Ö. L. (1974). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler: I, İstila Devrinde Türk Dervişleri ve Zaviyeler. *Vakıflar Dergisi*, 281.
- Baykurt, Ş., & Evliyaoğlu, S. (1987). *Türk Halk Bilimi*. Ankara: Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık.
- Belke, K., & Mersich, N. (1990). *Phrygien und Pisiden Tabula Imperii Byzantini*. Wien.
- Beydilli, K. (1988). *1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşında Doğu Anadolu'dan Rusya'ya Göçürülen Ermeniler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Cahen, C. (1979). *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*. İstanbul: E Yayınları.
- Chaput, E. (1941). *Geologie Et Geographie Physique*. Paris: Book:French.
- Çetin, O. (1990). *Anadolu' da İslâmiyet'in Yayılışı*. İstanbul.
- Demirel, M. (2005). Kırım Savaşı'ndan Sonra Eskişehir'e Yerleştirilen Göçmenler. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı 28*, 314.
- Demirsipahi, C. (1975). *Türk Halk Oyunları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Doğru, H. (1992). *XVI. Yüzyılda Eskişehir ve Sultanönü Sancağı*. İstanbul: Afa.
- Erdoğan, A., Günel, G., & Kılıcı, A. (2009). *Tarih İçinde Ankara*. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yayınları.

- Erdoğan, Y. (2007). Web tabanlı öğretim tutum ölçeği: Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi çalışması. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 1-14.
- Eren, A. (1966). *Türkiye' de Göç ve Göçmen Meseleleri*. İstanbul: Nurgök Matbaası.
- Eroğlu, H. (1982). *Türk İnkılap Tarihi, Devlet Kitapları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Floyd, F. J., Wideman, K. F. (1995). Factor Analysis in the Development and Refinement of Clinical Assessment Instruments. *Psychological Assessment* 7.
- Genelkurmay ATASE Başkanlığı. (1975). *Türk İstiklal Harbi II.Cilt-Batı Cephesi V.Kısım*. Ankara: Genelkurmay Basım Evi.
- Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı. (1974). *Türk İstiklal Harbi VI.Cilt İstiklal Harbinde Ayaklanmalar*. Ankara: Genel Kurmay Resmi Yayınları.
- Gönçer, S. (1971). *Afyon İli Tarihi*. İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Gülsoy, U. (1993). *1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı' nda Rumeli'den Rusya'ya Göçürülen Reâya*. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Vakfı.
- Hasluck, F. W. (1912). *Graves of the Arabs in Asia Minor*. Athena: Bulletin of the British School at Athens.
- İnalçık, H. (2007). Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg . *Belleten*, 261, 479.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Karahasan, T. H. (2003). *Yöresel Türk Halk Oyunları*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Karasar, N. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemi (12. baskı): Kavramlar-ilkeler-yöntemler. Nobel Yay, (068).
- Karpat, K. H. (2003). *Osmanlı Nüfusu (1830-1914)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kavlıkoğlu, M. (2005). *Dorylaeum Antik Kenti*. Eskişehir: Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Koylu, Z. (2010). Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Bey'in Öldürülmesi. *A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Ankara Yolu Dergisi Sayı:46*, 425-455.
- Köse, F. (2006). *Türk Halk Oyunları Türlerinden Kaşık Oyunlarının Yapısal Özellikleri*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurtuluş, K. (1985). *Pazarlama Araştırmaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları Yayın No:2789.
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor (To The end of Third Cenruy After Christ) I- II*. New Jersey: Princeton University Press.
- Malhotra, N. K. (2004). *Marketing Research: An Applied Orientation*. New Jersey: Prentice-Hall.
- McCarthy, J. (1998). *Ölüm ve Sürgün*. İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayınları.
- Megep(Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2007). *Eğlence Hizmetleri*. Halk Oyunları: http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/eglence/moduller/halk_oyunlari.pdf adresinden alındı
- Megep(Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2009). *Konaklama ve Seyahat Hizmetleri*. Anadolu Uygarlıkları: <http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/konaklama/moduller/AnadoluUygarliklari.pdf> adresinden alındı
- Musiki Dergisi. (2014). *Mitolojide Marsyas Efsanesi*. Musiki dergisi: <http://www.musikidergisi.net/?p=1462> adresinden alındı.

- Müderrişoğlu, A. (1990). *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Nakip, Mahir (2003), *Pazarlama Araştırmaları (Teknikler ve Uygulamalar)*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Neşri, M. (1987). *Cihannuma*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ostrogorsky, G. (1987). *Bizans Devleti Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özbek, S. (2014). Türkiye Selçuklularında Kültürel Hayat (Mevlâna'nın Fihi Mâfih ve Mesnevi'sine Göre). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Özçelik, M. (1921). Sakarya Savaşı. *Açıksöz Gazetesi*, 1.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 2/Çok Değişkenli Analizler*. (5. Basım) Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özköse, K. (2003). Anadolu'nun Türkleşmesi Ve İslamlaşmasında Tasavvufi Zümre Ve Akımların Rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII (1), 249-279.
- Parman, E. (2001). Eskişehir-Karacahisar'da Bir Ortaçağ Kalesi. *Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu* 5, 5.
- PTT Genel Müdürlüğü. (2009). *İstiklal Harbimizde PTT*. ANKARA: PTT Yayınları.
- Runciman, S. (1987). *Haçlı Seferleri Tarihi II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Sakarya Gazetesi. (2012). Sakarya Gazetesi Web Sayfası: <http://sakaryagazetesi.info/yazarlar.php?sayfa=detay&oku=55173> adresinden alındı.
- Selek, S. (1966). *Milli Mücadele II (İstiklal Harbi)* 3. Baskı. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Sevim, V. (2003). *Başlangıçtan Perslere Kadar Anadolu Arkeolojisi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Tamsanat. (2012). *Frigler*. tamsanat: <http://www.tamsanat.net/yayinlar/sanattarihi.php?post=485> adresinden alındı
- T.C Eskişehir Kültür Müdürlüğü. (1922). "Yunanlılar Eskişehir'i Nasıl Yağma ve Tahrip Etiler?". Eskişehir: Hakimiyet-i Milliye Yayınları.
- T.C Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2010). Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Sistemi: <http://www.eskisehirkulturuzm.gov.tr/TR,70872/unlu-kisiler-ve-eserleri.html> adresinden alındı
- T.C Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2010). Hak ve Halk Aşığı Yunus Emre. *Yunus Emre Broşürü*.
- T.C. Eskişehir Valiliği. (2014). T.C. Eskişehir Valiliği Web sitesi: <http://www.eskisehir.gov.tr/tr/> adresinden alındı
- T.C. Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2010). *Dağlık Frigya*. Eskişehir.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Temir, A. (1989). *Kırşehir Emiri Cacaoglu Nur el-Din'in 1272 Tarihli Arapca-Moğolca Vakfiyesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Turan, O. (1984). *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*. Ankara: Nakışlar Yayınevi.
- Uçankuş, H. (2000). *Tarih Öncesi Çağlardan Perslere Kadar Anadolu*. Ankara: KB Yayınları.
- Uslu, M. (2013). Halk Oyunları Çalışmalarının Üniversite Öğrencilerinin Psiko Sosyal Gelişimlerine Etkisi. *Akademik Bakış Dergisi Sayı: 39*.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1984). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu. Karakoyunlu Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Wikipedia. (2014). *Kral Midas*. wikipedia: http://tr.wikipedia.org/wiki/Kral_Midas adresinden alındı.

Wikipedia. (2014). *Osmanlı İmparatorluğu*. Özgür Ansiklopedi: http://tr.wikipedia.org/wiki/Osmanl%C4%B1_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu adresinden alındı

Wikipedia. (2014). *Sakarya Meydan Muharebesi*. Wikipedia: http://tr.wikipedia.org/wiki/Sakarya_Meydan_Muharebesi adresinden alındı

Vasiliev, A. A. (1952). *History of the Byzantine Empire (1324-1453)*. Madison: The University of Wisconsin Press.

Yegül, F. K. (2009). Anadolu Su Kültürü: Türk Hamamları Ve Yıkınma Geleneğinin Kökleri Ve Geleceği. *Anadolu Dergisi*, 99-102.

Yıldırım, İ. (1998). *Milli Mücadelenin başlangıcında Eskişehir (22 Ocak 1919- 20 Mart 1920)*. Eskişehir: Uğur Ofset A.Ş. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi yayını.

Yıldırım, R. (1996). *Eski Çağda Anadolu*. İzmir: Meram Yayıncılık.